

30. PREMOŽENIE DIABLA / SPÚTANIE DRAKA

(Zjavenie Jána 20,1-6)

(6.videnie. Tisícročné kráľovstvo)

*

Potom som uvidel (Ján) **z neba zostupovať anjela** (anjel ako nositeľ Božej vôle; podobne 10,1: Anjel s otvorenou knihou/*Silný anjel* > 18,1: *Silný anjel o páde Babylonu*), **čo mal kľúč od priepasti** (priepasť ako sídlo démonov, podsvetie; podobne 9,1: Trúbenie piateho anjela/*Trápenie kobyolkami* > 11,7: *Zmeranie Božieho chrámu*; priepasť = satanovo väzenie v protiklade k ohnivému jazeru = satanovo zničenie v 20,10: *Drak odviazaný z reťaze*) **a v ruke veľkú reťaz** (kľúč a reťaz ako symboly žalárника). **Chytil draka, toho starého hada, ktorým je diabol a satan** (odkaz na Genézis 3,1: úloha satana/hada v prvotnom hriechu; satan ako odveký nepriateľ Boha; odkaz na satana/draka v 12,9: *Boj draka na nebi/Apokalyptická žena*), **a sputnal ho** (podobne spútané zlo v Izaiášovi 24,21 > apokryfy: 1Henochova 18,13-16; 21,6-10; Závet Leviho 18,12; Apokalypsa Baruchova 40) **na tisíc rokov. Hodil ho do priepasti** (pád satana do podsvetia v odkaze na predošlý pád z neba v 12,13: *Boj draka na nebi/Apokalyptická žena*), **zavrel ju a zapečatil nad ním** (Karol Gabriš: odkaz na perzský mýtus o uvrhnutí draka-hada Azi Dahada/Azhi Dalaka do väzenia pri brale Demaved; drak je spútaný, ale na konci príbehu /20,7-10/ opäť prepustený, aby bol na záver definitívne porazený; podobne boj **Jahve** s morskou obludou v židovskej apokalyptike: Izaiáš 24,21-22; 1Henochova 11,21; Baruchova 40), **aby nezávážal národy, kým sa nedovŕši tisíc rokov** (tisíc ako magické číslo; symbolické číslo odvodené z predstavy sedem tisícového svetového týždňa, v ktorom siedmu tisícku, obdobie odpočinku, tvorí tzv. svetový **sabat**; obrovská dĺžka času presahujúca ľudský rozmer); **potom musí byť na krátky čas uvoľnený** (gr. **mikros chronos**; krátkosť času v porovnaní s 1000 rokmi trvania Božieho kráľovstva; cirkev nebude zachránená automaticky, ale čaká ju ešte boj so satanom; hoci skazený Rím padol, ešte nie všetky národy prijali pravú vieru). **Ďalej som videl trónny** (Kristus a anjeli; vzkriesení mučeníci a svätí; praví kresťania, všetci, ktorí sa vzopreli cisárskemu kultu a prešli prvým vzkriesením; podobne Daniel 7,9 > Zjavenie 6,9: *Otvorenie šiestej pečate/Mučeníci volajú po odplate*); **sadli si na ne tí, čo dostali moc súdiť** (1.funkcia blahoslavených = sudcovská: účasť v Kristovom zbore počas posledného súdu; podobne Daniel 7,22 > Lukáš 22,30 > 1Korinským 6,1-3 > Zjavenie 3,21: *Videnie siedmich sviatnikov - List laodikejskej cirkvi*). **Videl som aj duše tých, čo boli s'atí pre Ježišovo svedectvo** (smrť s'atím sekerou bola častá v Ríme 1.storočia) **a pre Božie slovo, aj tých, čo sa neklaňali šelme ani jej obrazu a neprijali jej znak na čelo a na ruky** (Rím; kult cisára; odkaz na kapitolu 13: *Šelma morská a zemská*). **Tí ožili a kraľovali s Kristom tisíc rokov** (2.funkcia blahoslavených = spoluvláda: stav blaženej novej telesnosti ako oprávnenie spoluvlády v novej ríši - Kristovom kráľovstve). **Ostatní mŕtvi neožili, kým sa nedovŕšilo tisíc rokov. To je prvé vzkriesenie** (vzkriesenie Kristových verných; vzkriesenie blahoslavených; podobne 1Tesalonickým 4,16). **Blahoslavený a svätý** (gr. **makarioi kai hagioi**; praví kresťania, aj tí, ktorí nepodstúpili mučenícku smrť), **kto má podiel na prvom vzkriesení! Nad tými druhá smrť** (s hrozbou zatratenia po druhom všeobecnom vzkriesení a poslednom súde; podobne Ján 8,51) **nemá moci, ale budú kňazmi Boha a Krista**

(3.funkcia blahoslavených = kňazská: úloha svedkov novej viery; podobne Izaiáš 61,6 > Ján 1,6) **a budú s ním kraľovať tisíc rokov** (vláda vykúpených kresťanov ako výraz nekonečnej blaženosti; sudcovská, kráľovská a kňazská funkcia blahoslavených ako výraz dokonalej jednoty s Kristom).

Námet Spútanie draka býva zvyčajne vedľajším motívom stredovekých ilustrácií, menej často hlavným motívom (miniatury rukopisu blaženého Fernanda I y Sancha, 8.st.). Hodnota týchto ilustrácií nie je v kresbovej schopnosti kláštorného pisára, ale v kompozícii a expresívnej farebnosti, typických pre umenie raného stredoveku, a v neposlednom rade (alebo predovšetkým) vo faktografickom bohatstve a realizme dôležitom pre dnešné historické vedy.

Na Dürerovom poslednom, 14.grafickom liste s názvom “Uväznenie draka a Nový Jeruzalem“ (1498) sa Spútanie draka uplatňuje ako obsahovo, kompozične i proporčne rovnocenný motív: Zatiaľ čo anjel v pravej hornej časti obrazovej plochy (nebo) ukazuje svätému Jánovi ideálne mesto v údolí, ktoré má zrejme podobu Norimbergu 15.storočia, iný anjel odvádza šupinatého satana/draka na reťazi do skalnatej jaskyne (pozri kapitola *Peklo*). Na oblohe letí krdeľ vtákov, zvyčajný stredoveký symbol duší, znamenie, že peccatum originale, dedičný hriech prarodičov, neposlušnosť voči Božiemu zákonu, je zažehnaný.

*

Myšlienka prvého **vzkriesenia** (blažených) mŕtvych sa objavuje v Biblii iba v 20.kapitole Jánovho Zjavenia, ale jej náznaky sa dajú vytušiť v Pavlovom Prvom liste Tesalonickým (4,16) a v Zjavení (16,6-7: *Sedem pliaň/Vyliatie čiaš*).

Predstavy prvého vzkriesenia vyvolených (**caddikim**) sa objavovali už v židovskom prostredí prelomu letopočtu. Niektorí Židia očakávali, že potom, čo príde Mesiáš, budú ako prví vzkriesení Izraeliti, aby mohli byť svedkami všeobecného vzkriesenia a súdu. V 3.storočí vznikol názor, že najprv budú vzkriesení obyvatelia Izraela, až potom spravodliví, ktorí mali to nešťastie, že boli pochovaní mimo Izrael. Cieľom odkladu bolo, aby sa mohli včas dostaviť k poslednému súdu. Táto myšlienka sa zrodila z výkladov Zachariášovho prorocstva (14,4). Prorok píše o apokalyptickej bitke proti Jeruzalemu v deň Pána. Sám **Jahve** privedie nepriateľov Izraela, ktorí dobyjú mesto. Po ťažkých skúškach a v najväčšej tiesni Jahve zasiahne. Zjaví sa na “hore olív“, rozdelí ju a vytvorí široké údolie, ktorým obyvatelia Jeruzalemu budú môcť uprehnúť pod Božiu ochranu. S príchodom Boha sa na zemi obnoví rajský stav a prúd živej vody bude opäť napájať celú krajinu (podobne Joel 4,18; Ezechiel 47,1). Boh bude Kráľom. Na základe týchto prorociev vznikli legendy o tom, že pravoverní Židia môžu byť vzkriesení iba v Izraeli a tí, ktorí zomreli na iných miestach, budú v ten deň podzemnými chodbami dovedení späť do svojej pravej vlasti. Na povrch vyjdú práve pri rozdelenej Olivovej hore (pozri Christologický cyklus III.: Modlitba na Olivovej hore).

Jánova predstava prvého vzkriesenia ku spáse je široko rozvinutá, zatiaľ čo druhé vzkriesenie, oživenie ostatných mŕtvych pred posledným súdom, apokalyptik priamo nespomína, iba vyplýva zo zmienky o druhej smrti v kapitole 21,8. **Jednako len práve druhé vzkriesenie predstavuje jeden z najobľúbenejších apokalyptických námetov kresťanskej kultúry a umenia.** Prvé vzkriesenie sa týka iba vyvolenej časti, podľa niektorých

komentátorov ide o apoštolov, svätcov a martýrov. Podľa iných zahrnuje všetkých spravodlivých, stúpcov Kristovho učenia. Ostatní mŕtvi nebudú oživení a apokalyptik nevysvetľuje, kde sa budú nachádzať počas tých blažených tisíc rokov Kristovho ideálneho kraľovania, po ktorom nastane koniec vekov, posledný súd nad všetkými bytosťami zeme a neba, aj nad anjelmi, a konečné zatratenie všetkých nepriateľov Boha.

*

Milenarizmus (z lat. mille - tisíc; z toho jednotka miery míla = tisíc krokov) alebo tiež chiliazmus (z gr. **chilioi** - tisíc; **chilia eté** - tisíc rokov) je viera v budúcu tisícročnú Božiu ríšu na zemi pod vládou mesiáša Krista, ako to predpovedá 20.kapitola.

S myšlienkou kráľovstva nebeského na zemi prišiel už židovský mosaizmus (od hebr. **Mose** - Mojžiš). V podmienkach asýrskeho, babylonského a perzského prenasledovania (pozri Christologický cyklus II.: *Stotníkova sluha*) sa rodil židovský sen o svetovej teokracickej ríši pod vládou mesiáša, v ktorom budú Židia kraľovať nad pohanmi. *Židokresťanstvo 1.storočia prenieslo mosaizmus do rodiacej sa kresťanskej cirkvi vystavenej prenasledovaniu zo strany rímskych cisárov.

Podľa apokalyptika Jána sa blížil záver dejín starého sveta. Poznávacími znameniami konca boli živelné pohromy, všeobecná bieda, hlad, mor, vojny a mravný rozklad. Skazu zavŕši príchod Antikrista, ktorým bude Satan alebo niektorý z jeho služobníkov. Potom, čo Kristus porazí svojich nebeských i zemských nepriateľov, podmaní si pohanov, spúta Satana a nastane tisícročný zlatý vek. Koncom blaženej mesiášskej doby sa Satan oslobodí a spolu s Gógom a Magogom sa vzbúri proti Kristu...

Chiliazmus prvých storočí sa širil buď v hrubšom a doslovnom podaní ako chiliazmus crassus alebo v duchovnom poňatí ako chiliazmus subtilis. V 1.storočí prevládalo doslovné chápanie pojmu tisícročné kráľovstvo, spojené so snahou o presné vypočítanie termínu príchodu Mesiáša a konca sveta. Išlo o rôzne fantastické špekulácie, ako to dokladá novozákonný apokryf List Barnabášov. Jeho autor rozumel apokalyptickému tisícročnému panovaniu Krista ako poslednému článku zo šesť tisíc rokov trvajúcего úseku od stvorenia sveta (podľa šiestich stvoriteľských dní z Genesis). Každý stvoriteľský deň bol predobrazom pre počítanie jednotlivých *eschatologických dní. Autor k tomuto záveru došiel na základe Žalmu (90,4), kde sa píše o dni, ktorý u Boha trvá tisíc rokov.

Tieto špekulácie boli zjavne ovplyvnené rabínskym prostredím jamnickej školy 1.storočia. Tu sa o výpočet vlády mesiáša pokúšali rabbi Jehošua a rabbi Eliezer ben Hykarnos. Rabbi Jehošua svoj výpočet založil na tzv. Božom týždni (s dĺžkou 7000 rokov od stvorenia sveta), pričom prvých 2000 rokov predstavovalo dobu bez **Tóry**, druhých 2000 rokov dobu vlády ***Tóry** a tretích 2000 rokov dobu vlády mesiáša, po ktorej príde sabatov deň, deň odpočinku a radosti, dlhý tisíc rokov. Jehošuv výpočet je zjavne založený na kombinácii siedmich dní týždňa s tisícokou (čísla sú v tomto výklade symbolické, ale Židia týmto **kabalistickým** spôsobom vypočítavali beh sveta; pozri kapitola *Zemská šelma*). Jánov súčasník, Rabbi Eliezer ben Hykarnos, o ktorom bolo známe, že starostlivo uchovával židovskú tradíciu, sa priamo zmieňuje o tisícročnom panstve mesiáša. ***Talmud** odhadoval príchod mesiáša do doby okolo konca 5.storočia, medzi roky 450-490. Väčšina rabínov sa však stavala proti

pokusom vypočítať čas príchodu mesiáša, lebo výpočty vzbudzovali nádeje, ktoré sa nakoniec ukázali ako falošné. Dôrazne preto varovali: „Nech sú prekliati tí, ktorí vypočítavajú koniec...lebo je povedané: „Ak sa oddiali, čakaj naň“ (Habakuk 2,3). Podľa jedného názoru „bude Izrael vykúpený v mesiaci **tišri** (siedmy mesiac židovského kalendára, do ktorého spadá Nový rok). Podľa inej mienky sa tak malo stať v mesiaci **nisan** (prvý mesiac židovského kalendára, obdobie marec/apríl, lebo vtedy boli Izraeliti vykúpení z egyptského otroctva). Proti presvedčeniu, že Boh stanovil pre príchod mesiášskej doby presný termín, bolo postavené učenie opierajúce sa o Izaiáša (60,22): „Ja som Hospodin, vykonám to presne, v pravý čas.“

Úradný chiliazmus bol bežný až do 3.storočia, iba alexandrijská škola (Klement Alexandrijský, † 215; Origenes, † 251), známa svojím alegorickým výkladom Biblie, sa časom proti nemu postavila, tvrdiac, že slasti v Božej ríši treba chápať iba slovne. V 3.storočí sa v kresťanstve sformoval názor, ktorý odmietal doslovný výklad textu a proti nemu staval spirituálny výklad (Eusébios z Cézarey, Epifanios a Theokrétos z Kyrrhu). Nadšenými stúpenkami chiliazmu boli montanisti, sekta 2.-6.storočia, ku ktorej patrili v 2.storočia Papias z Hierapole, Ireneus Lyonský, Tertullian, v 3.storočí Lucius Lactanius, Victorin z Petavie a Metod z Olympu. Chiliazmus slúžil týmto osobnostiam predovšetkým ako účinný nástroj proti *gnosticismu, ktorý popieral vzkriesenie tela a pozitívnu hodnotu hmoty a dejín. Okrem spomenutého Listu Barnabáša idey chiliazmu obsahujú apokryfy Hermov pastier, Závet patriarchov a *Sibyline veštby.

Chiliastické tendencie v spoločnosti a cirkvi posilnilo prenasledovanie kresťanov počas vlády cisára Decia (249-251), ktorý sa usiloval obnoviť v ríši starorímske tradície. Na konci 3.storočia sa chiliazmu držali iba biskup Metod Olympský a Lactanius. Postupom času, pod vplyvom heretických prúdov, ako bola *židokresťanská sekta *ebionitov, problematizujúca Ježišov božský pôvod (verili, že Ježiš bol človek na ktorého zostúpila božská emanácia, Duch Svätý, počas krstu v Jordáne, a hlásali v pokrvnú spriaznenosť Krista a Satana), sa pod chiliazmom začali vnímať rôzne výstredné kresťanské názory.

Prelom v pohľade na Jánovo proroctvo o tisícročnej vláde Krista priniesol až filozof a cirkevný otec Augustín z Hippo Regia (†430). Spočiatku tvrdil, že tisícročné kráľovstvo nastane až po dni súdu, neskôršie že už začalo, keď prestali byť prenasledovaní kresťania v Rímskej ríši a ich viera sa stala štátnym náboženstvom (milánsky edikt 313). Tým boli zmarené chiliastické snahy, lebo cirkev dost' dobre nemohla túžiť po záhube ríše, v ktorej voľne hlásala svoje učenie. Chiliazmus sa postupne stal vierou nespokojných ľudových vrstiev a v latinskom kresťanstve bol pokladaný za heretický (Tomáš Akvinský, †1074).

Okolo roku 1000 a 1033, tisíc rokov po narodení a smrti Ježiša, sa myšlienky chiliazmu šírili nielen pre samotný prelomový dátum, ale celkovo sa zdalo, že Jánovo proroctvo o konci sveta sa naplňuje: Nastali úkazy na nebi, objavila sa kométa, trikrát za päťdesiat rokov nastalo v západnej Európe zatmenie Slnka, šírili sa epidémie moru a následne trojročný hladomor. Podľa dobových správ (burgundský mních a kronikár Radulf Glaber, †1074) obyvateľstvo jedlo zdochliny všetkého druhu a napokon sa takmer bežne uchýľovalo ku konzumácii ľudského mäsa (vyhrabávanie nebožtíkov z hrobov, zabíjanie osamelých pocestných a bezbranných detí).

S týmito tradičnými názormi polemizujú dnešní bádatelia (tal. literárny kritik, teoretik a spisovateľ Umberto Eco: *Dějiny oškľivosti*; kap. III.: Apokalypsa, peklo, diabol), ktorí tvrdia, že dobové texty nijakým spôsobom nesvedčia o strachu, o ľuďoch očakávajúcich v noci 31.decembra v kostoloch koniec sveta. Jediné pramene toho typu pochádzajú z pera autorov 16.storočia. Prostí ľudia vtedy nevedeli, že žijú v roku 1000, lebo počítanie času od Kristovho narodenia, a nie od počiatku sveta, nebolo ešte bežné. Ak však obyvateľstvo vidieka prežívalo príchod roku 1000 pasívne, inak tomu bolo v ostatných spoločenských vrstvách, komunitách vykorenencov i vzdelancov, ktorí videli v Zjavení sv. Jána príslub lepšej budúcnosti, ku ktorej bolo možné dospieť vzburou. Začali sa objavovať falošní proroci - kacíri, ktorí šíрили nepokoj v ľudových vrstvách a o ktorých oficiálne prirodzene texty mlčia.

Okolo roku 1200 hlásal kalábrijský mních Gioachimo/Joachym da Fiore, že nastáva tretie obdobie veku dejín. Po veku Otca, ktorý patril ženatým mužom (Starý zákon, judaizmus), po veku Syna, ktorý patril kňazom (Nový zákon, kresťanstvo, oficiálna cirkev) prichádza vek Ducha Svätého, keď sa vedenia spoločnosti ujmu mnísi a očistia Kristovu cirkev. 13.storočie označil za obdobie Ducha Svätého, lebo pred nástupom vlády Ducha Svätého bude tri roky panovať Antikrist a veriaci budú musieť čeliť posledným a najhorším skúškam. Z Joachymovho mysticismu sa zrodila sekta joachymitov, ktorá inšpirovala široké hnutie flagelantov. Rôzne interpretácie vyúsťovali do anarchie, neviazaností a banditizmu, často zameraných nielen proti bohatstvu a boháčom, ale aj proti nevercom, pohanom a Židom.

Chiliastickú orientáciu malo aj križiacke hnutie 11.storočia, lebo križiaci mali nielen vyrvať Boží hrob z rúk neveriacich, ale ich hlavnou úlohou bolo vyčistiť priestor pre poslednú bitku Boha a jeho nepriateľov, priestor pre posledný súd, ktorý mal nastať v Jeruzaleme (pozri kapitola *Sedem pliaň/Vyľiatie čias*). Preto pápež Urban II. kládol na srdce militia Christi (armáde Kristovej), križiackym bojovníkom, aby obracali pohanov (medzi nich začali byť zahrňovaní aj Židia) na vieru, a kto sa bráni, toho aby zabili, lebo tým iba pripravujú bojové pole ("vylepšia pomer síl") pre blížiacu sa poslednú bitku Kristových verných a satanových stúpcov. Cynicky vyznieva jeho výrok o zabitých nedopatrením alebo omylom, kde upokojuje svedomie kresťanských bojovníkov tým, že Boh si svojich (spravodlivých, nevinných) v deň posledného súdu pozná. S týmito ideami súviseli aj pogromistické nálady, lebo zapáleným chiliastom sa zdalo, že treba vyhubiť aj Židov, dovtedy vnímaných skôr priaznivo ako Abrahámov ľud, ktorí odmietali prijať Kristovo učenie.

Chiliazmus sa šíril vo flagelantských piesňach alebo napríklad v opisoch "Nebeského listu", ktorý údajne nechal anjel na príkaz Boha v Jeruzaleme ako varovanie súčasníkom. Spis *Speculum historiale* (Zrkadlo dejepisné) francúzskeho encyklopedistu Vincentia Bellovacensis (†1264) upresňuje Jánove vízie: Prvý deň sa more dvihne o štyridsať laktov nad hory a povstane ako múr. Druhého dňa sa prepadne tak, že ho bude možné vidieť iba s veľkými ťažkosťami. Tretí deň sa na morskej hladine objaví morské príšery, ktorých rev sa poniesie až k nebi. Štvrtý deň zachvátí more a všetko vodstvo oheň. Piaty deň sa rastliny a stromy orosia krvou. Šiesty deň sa zrúcajú stavby. Siedmy deň o seba udrú kamene. Ôsmy deň celý svet zachvátí zemetrasenie. Deviaty deň sa zemský povrch vyrovná. Desiaty deň vyjdú z jaskýň ľudia, budú sa túlať ako šialení a nebudú schopní hovoriť. Jedenásty deň vstanú kosti mŕtvych. Dvanásty deň sa zrútia hviezdy. Trinásty deň zomrú všetci živí, ktorí

ešte zostali, aby mohli vstať spolu s mŕtvymi. Štrnásty deň zhorí zem i nebo. Pätnásty deň povstane nové nebo a nová zem a všetci vstanú z mŕtvych...

Chiliastické názory sa ďalej šírili v heretických skupinách a ľudových hnutiach nespokojných s cirkevnou hierarchiou a stavom spoločnosti. V 13.-15.storočí v Holandsku, Nemecku, Taliansku, Švajčiarsku a čiastočne Čechách vystupovali beghardi, *pikardi, husiti a ich rôzne odnože (adamiti). Chiliastické myšlienky úplne ovládli Európu za reformácie 16.storočia. Ľudoví vodcovia a rôzni proroci v Nemecku, Švajčiarsku, Holandsku a na Morave (novokrstenci/anabaptisti, na Slovensku pod menom habáni) na čele s Thomasom Münzerom, Melchiorom Hoffmannom, Balthasarom Hübmaierom, Konradom Grebelom, Michaelom Sattlerom pripravovali ľud na koniec sveta a budúcu Kristovu vládu. Celkom rozložili súkromný i verejný život spoločnosti, že napokon samotní reformátori Luther a Kalvín boli nútení ich názory vyhlásiť za nekresťanské. S myšlienkami chiliazmu bol spätý pietizmus, nemecký reformačný smer 17.storočia (Philip Jakob Spener †1705, Johann Albrecht Bengel, †1752), ktorý odmietal všetky náboženské dogmy a náboženstvo vyhlásil za záležitosť srdca. Pietisti sa usilovali o presnejšie údaje o dobe konca vekov (s nimi polemizoval saský luteránsky kňaz a skladateľ, gróf Nikolaus Ludwig Zinzendorf, †1760, pôvodne pietista a zakladateľ lužickej ochranovskej obce, hlásiaci sa k odkazu moravskej jednoty bratskej). Mocne bujnel chiliazmus v Anglicku (irwingiáni/apoštolská cirkev) a najmä v Amerike, kde v novšej dobe vznikla sekta mormónov, nadväzujúca na hnutie pietistov, a vyznávajúca úplne hrubý chiliazmus 2.storočia, podobne ako fundamentalistická cirkev Svedkov Jehovových založená 19.storočí.

Myšlienka tisícročného kráľovstva, milenarizmus, je pre moderných komentátorov väčšinou apokalyptickým obrazom, štylistickým obratom, ale nie históriou. Pre iných je dobou vlády cirkvi a súčasne časom prípravy na záver vekov - splynutie tvorstva a Stvoriteľa. Podľa dnešnej cirkvi vládza Mesiaša a jeho verných v žiadnom prípade po tisíc rokoch nekončí, o čom svedčí verš Zjavenia (22,5: *Nebeský Jeruzalem*): „...bude im žiarit' Pán, Boh, a budú kraľovať na veky vekov.“ Podľa dnešných bádateľov apokalyptikova tisícka je symbolickým číslom, ktorej základom je staroveká mystická predstava svetového týždňa, ktorý tvorí sedemkrát tisíc rokov a jej židovská verzia v podaní rabbi Jehošua.

V tejto schéme sa siedma tisícovka rovná kozmickému sobotnému odpočinku, tzv. svetovému sabatu (apokryf 2Henochova/Henoch slovanský, verzia A: 33,1; 2.st.pr.Kr.-1.st.po Kr.). Myšlienku mystického svetového týždňa obsahuje aj 6.kapitola Vergiliovej Eneidy: „Potom, keď za tisíc rokov sa kruhom dokončí obeh, v zástupoch všetkých boh zasa volá k (podsvetnej) rieke Léthe, aby potom pod nebeskú klenbu, zbavení všetkej pamäte, vyšli zasa a chceli (ich duše) vstúpiť do ľudských tiel“. Sv. Ján volil túto schému na zdôraznenie privilegovaného postavenia verných kresťanov.

V súčasnosti sa k chiliazmu, resp. dogmaticky ladenému milenarizmu, hlási cirkev adventistov. Luteránska cirkev augsburského vyznania chiliazmus odsúdila ako heretické učenie, katolícka cirkev k tejto otázke zachováva zdržanlivý odstup. Chiliastické hnutia vznikajú dodnes v okrajových spoločenstvách a občas v nich dochádza k hromadným samovraždám.

*

Flagelanti (z lat. flagellare - bičovať) boli stredovekým kresťanským hnutím kajúcnikov, ľudí, laikov aj kňazov, ktorí sa verejne vyznávali zo svojich hriechov, ale súčasne hľadali rôzne spôsoby ako trpieť, aby očistili seba aj ľudstvo. Zmyslom hnutia kajúcnikov bol návrat k pravej viere.

Najznámejším kajúcnickým hnutím boli flagelanti. Prejavovali verejné pokánie seba bičovaním a ďalšími formami sebatrýznenia. Boli organizovaní ako bratstvá; kto sa chcel kajať, musel sa zaviazat' k účasti na procesiách na 33 a pol dňa (často aj oveľa dlhšie), lebo takého veku sa dožil Ježiš. Muži, ženy a deti tiahli krajom, kráčali v dvojstupe ako pri procesii, často vedení kňazmi, a z oboch strán niesli zástavy, kríže a sviece. Flagelanti kráčali, modlili sa, vykrikovali, vrhali sa na zem a rozťahovali ruky do tvaru kríža. Keď prišli do väčšieho mesta, zhromažďovali sa za zvuku zvonov na otvorených priestranstvách. Tu verejne vyznávali hriechy, bičovali sa alebo jeden druhého po obnaženom tele remienkami, do ktorých boli zapletené ihly, kým sa im prsia a chrbát nezaliali krvou. Potom im ich vodca udeľoval rozhrešenie.

Vznik hnutia flagelantov ovplyvnil svojimi proroctvami Gioachimo da Fiore, snívajúci o spoločenstve založenom na rovnosti, ktoré nastolí zlatý vek. Prvá veľká vlna flagelantstva sa datuje do Perugie roku 1260, kde vyzýval k sebičovaniu obyvateľov mesta dominikánsky mních Reiner. Z Perugie sa šírilo hnutie do severného Talianska, cez Alpy do Provensálska a ďalej do Alsaska, Nemecka, Uhier, Čiech (Praha) a Poľska. Čoskoro začali prehlasovať, že iba ich utrpenie je pravým prejavom viery a odmietali autoritu kňazov. Požadovali, aby ich domáci ľudia živilí všade, kade prechádzali. Niekde dokonca vyvolávali pogromy a iné násilnosti. Nakoniec pápež Urban IV. vyhlásil flagelantov za kacírov a ich davy boli rozohnané vojskom. Napriek tomu sa flagelantské hnutie z času na čas objavovalo opäť.

K ďalšej veľkej vlne došlo roku 1349, najmä v Nemecku a Nizozemsku, keď Európu zachvátila morová epidémia. Hnutie zasiahlo celú Európu, v Nemecku vytvorilo samostatnú inovereckú sektu, v Španielsku asketickú sektu Hermanos Penitentes (Bratia kajúcnici), ktorej odnož doposiaľ pôsobí na juhozápade USA, v Novom Mexiku (Brothers of our Father Jesus/Bratia nášho otca Ježiša).

Ako námiet výtvarného umenia umení sa hnutie preslávilo prostredníctvom Goyovho obrazu *Procesia flagelantov* (1808).

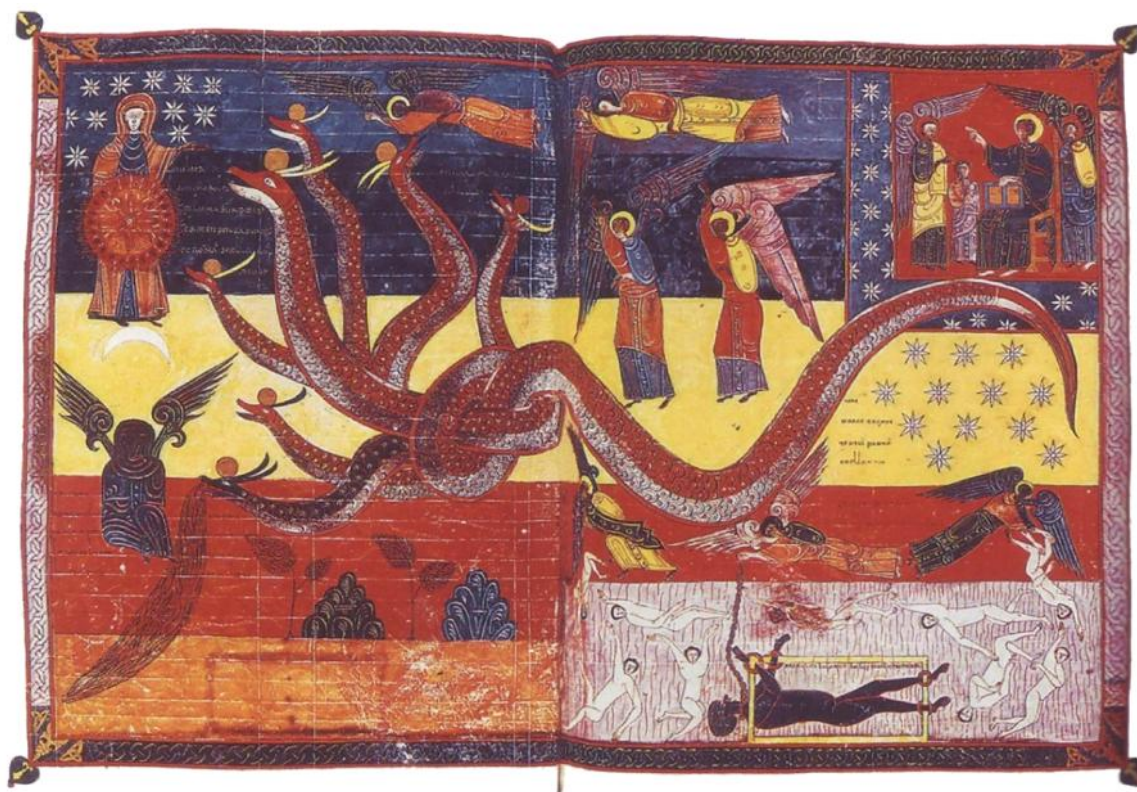
SPÚTANIE DRAKA (1498) ALBRECHT DŮRER

DREVOREZ

DETAIL GRAFICKÉHO LISTU UVÄZNIENIE DRAKA A NOVÝ JERUZALEM

SATAN SPÚTANÝ REŤAZOU
KRESBA PODĽA ALSASKEJ MINIATÚRY

APOKALYPTICKÁ ŽENA OHROZOVANÁ DRAKOM, CHRÁNENÁ
ARCHANJELOM MICHAELOM A JEHO ANJELMI

BEATUS Z LIÉBANY

MINIATÚRY BLAŽENÉHO FERNANDA I. Y SANCHA

SPÚTANIE DIABLA

(8. STOROČIE) BEATUS Z LIÉBANY

MINIATÚRA RUKOPISU BLAŽENÉHO FERNANDA I. Y SANCHA